

ศึกษาความเป็นไปได้ในการตัดสินใจปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกรตำบลบ้านพร้าว อำเภอบำเพ็ญ จังหวัดพัทลุง

สรพงศ์ เบญจศรี^{a,*} และ ชฎารัตน์ บุญจันทร์^b

Study the Possibility of Decision Making about Planting Okra under Organic Agriculture System for a Sideline of Agriculturalists in Ban Prao Subdistrict, Pa Phayom District, Phatthalung Province

Sorapong Benchasri^{a,*} and Chadarat Boonchan^b

^aหน่วยวิจัยพืชเขตร้อนในภาคใต้ คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93110

^bสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเกษตรเขตร้อน คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90112

^aSouthern Tropical Plants Research Unit, Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University, Pa Phayom, Phatthalung Thailand 93110

^bDepartment of Tropical Agricultural Resource Management, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University, Hat Yai, Songkhla Thailand 90112

*Corresponding Author. E-mail address: sorapong@tsu.ac.th

Received 7 June 2011; accepted 4 August 2011

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ทศนคติ และการตัดสินใจในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์ความเป็นไปได้ในการตัดสินใจปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์เพื่อเป็นอาชีพเสริม ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั่วไปที่ยังไม่ได้ปลูกกระเจี๊ยบเขียวมีความเป็นไปได้ในการตัดสินใจปลูกเพื่อเป็นอาชีพเสริม เนื่องจากมีเงื่อนไขทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นของเกษตรกรเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ ประกอบกับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และมีการตัดสินใจปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง นอกจากนั้นชุมชนยังมีพื้นที่ว่างเปล่าไม่ได้ใช้ประโยชน์ สภาพพื้นที่ไม่สม่ำเสมอ มีน้ำท่วมขัง (ที่ราบลุ่ม) และสภาพดินเสื่อมโทรม ทั้งนี้จึงมองว่ากระเจี๊ยบเขียวอาจเป็นพืชความหวังที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง

คำสำคัญ: กระเจี๊ยบเขียว ระบบเกษตรอินทรีย์ การตัดสินใจ

Abstract

This research is study of both quantity and quality of physical, economic and social condition and attitude concerning knowledge and understanding of organic agriculture, attitude and making decision for planting okra under organic agriculture system in order to synthesis the possibility of decision for planting okra under organic agriculture system as a sideline. As from the study, it was found that most of agriculturalists have not yet plant an okra, however possibly, they will make a decision to plant the okra crops as a sideline. Because of their physical, economic and social condition and the attitude of agriculturalists as supporters for planting okra under organic agriculture system. In addition to the knowledge and understanding of agriculturalists concerning organic agriculture and making decision for planting okra of agriculturalists were higher than medium level which was used as an indicator of the possibility to make the decision for planting okra under organic agriculture system in the uneven, lowland areas and deteriorated land. Therefore, okra might be a hopefully alternative plant generating income for agriculturalists.

Keywords: okra, organic agriculture system, decision marking

บทนำ

กระเจี๊ยบเขียว [*Abelmoschus esculentus* (L.) Moench.] เป็นพืชผักในเขตร้อนและกึ่งร้อนแถบทวีปแอฟริกาและทวีปเอเชีย (George, 1999; Udengwu, 2009) อยู่ในสกุล Malvaceae หรือ Mallow family (Desai et al., 1997) เช่นเดียวกับฝ้าย ปอแก้ว และกระเจี๊ยบแดง กระเจี๊ยบเขียวมีชื่อสามัญหลายชื่อ เช่น

กระดาด (จังหวัดสมุทรสาคร, สมุทรปราการ), มะเขือมอญ (ภาคกลาง) มะเขือมื่น (ภาคเหนือ), ถั่วและ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ), okra, gumbo, lady's finger, quingombo, rosenapfel และ bhindi (Tindall, 1983) กระเจี๊ยบเขียวเป็นพืชผักชนิดใหม่ที่มีความสำคัญในการส่งออกของไทย มีตลาดหลักคือประเทศญี่ปุ่นถึง 98 เปอร์เซ็นต์ ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด ตลาดรองได้แก่ประเทศในทวีปยุโรป เช่น เยอรมัน อังกฤษ ฮอลแลนด์ ฝรั่งเศส และ

เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2537) สำหรับการส่งออกกระเจี๊ยบเขียวของประเทศไทย พบว่ามีการส่งจำหน่ายต่างประเทศปีละ 3,660-5,645 ตัน คิดเป็น 314-511 ล้านบาท โดยส่วนใหญ่ส่งออกในรูปผักสดและผักแช่แข็ง (Moekchantuk & Kumar, 2004) ซึ่งปัจจุบันการผลิตกระเจี๊ยบเขียวในประเทศไทยส่วนใหญ่มีแหล่งผลิตอยู่ทางภาคกลางของประเทศ เช่น จังหวัดสระบุรี กรุงเทพมหานคร อ่างทอง ปทุมธานี ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี และพิจิตร (สุสันต์, 2538) โดยมีพื้นที่ปลูก 12,480 ไร่ ผลผลิตรวม 11,232 ตัน (สุกัญญา, 2549) และคาดว่าปริมาณการผลิตและการส่งออกกระเจี๊ยบเขียวของประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นตามลำดับ (อำนาจ และพิศวาส, 2550) กระเจี๊ยบเขียวจึงเป็นพืชผักที่กำลังได้รับการจับตามองอยู่ในปัจจุบันและคาดว่าจะจะเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ของประเทศ ซึ่งจากความสำเร็จดังกล่าวส่งผลให้เกษตรกรต้องการเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศและส่งออกนอกประเทศด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้สารฆ่าแมลงเพื่อควบคุมและกำจัดโรคแมลง อย่างไรก็ตามการใช้สารฆ่าแมลงส่วนใหญ่มีสารพิษตกค้างในผลผลิตและสิ่งแวดล้อม (พรพรรณ และคณะ, 2552; สรพงศ์, 2553) และเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตทำให้ได้ผลไม่คุ้มค่ากับการลงทุน (ปวธ, 2546) ประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสุขภาพมากขึ้น การผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งต้องเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคจึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งการผลิตพืชภายใต้ระบบอินทรีย์ที่อยู่ภายใต้ข้อกำหนดของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และอาหารแห่งชาติ (2552) และ International Federation Organic Movement: IFOAM (2009) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม (พรพรรณ และคณะ, 2552) ดังนั้นการศึกษาเกษตรอินทรีย์ ทัศนคติ ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ความคิดเห็นของครัวเรือนเกษตรกรและการตัดสินใจในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดพัทลุงจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถลดการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชและประหยัดต้นทุนการผลิต รวมทั้งปลอดภัยกับผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมได้ในอนาคตและเป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตกระเจี๊ยบเขียวน้อย เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมความเป็นไปได้ในการตัดสินใจปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพัทลุงต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
2. ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

ทัศนคติและการตัดสินใจในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

3. สังเคราะห์ความเป็นไปได้ในการตัดสินใจปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์เพื่อเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกร ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

วัสดุอุปกรณ์ และวิธีดำเนินการ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยทำการคัดเลือกพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) คัดเลือกหมู่บ้านที่มีชุมชนครัวเรือนเกษตรกรอยู่อย่างหนาแน่นในตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านศาลา น้ำ หมู่ที่ 6 บ้านหาดสูง และหมู่ที่ 8 บ้านหน้าป่า

ประชากร (population) : ครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดจำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านศาลา น้ำ มีครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดจำนวน 180 ครัวเรือน หมู่ที่ 6 บ้านหาดสูงมีครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดจำนวน 182 ครัวเรือน และหมู่ที่ 8 บ้านหน้าป่า มีจำนวน 180 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง, 2550)

ตัวอย่าง (sample) : คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยทราบประชากรที่แน่นอนในสูตรของ Taro Yamane (ถาณิชทร, 2548) ซึ่งคำนวณได้ 100 ราย หลังจากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ โดยเลือกเกษตรกรทั่วไปที่ยังไม่ได้ปลูกกระเจี๊ยบเขียว จำนวน 100 ราย โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ หมู่ที่ 3 จำนวน 33 ราย หมู่ที่ 6 จำนวน 33 ราย และหมู่ที่ 8 จำนวน 34 ราย ทั้งนี้ใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซนต์ ยอมรับค่าความคาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างได้ 10 เปอร์เซนต์ หรือ 0.10

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล : ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ลักษณะข้อคำถามเป็นคำถามปลายปิด (close-ended question) ที่ได้กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิด (open-ended question) เพื่อให้ผู้ตอบมีอิสระในการตอบและแสดงความคิดเห็น หลังจากนั้นใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อยกับเกษตรกรผู้ปลูกกระเจี๊ยบเขียว จำนวน 15 ราย โดยมีระยะเวลาในการดำเนินงาน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2553 - พฤษภาคม 2554

ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

ลักษณะทางกายภาพของครัวเรือนเกษตรกร

เกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 53 เป็นเพศชายนับถือศาสนาพุทธ มีอายุเฉลี่ย 50.47 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะโดยทั่วไปของสังคมเกษตรไทยที่เพศชายมีความเกี่ยวข้องกับการกิจกรรมการเกษตรมากกว่าเพศหญิง เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 52 มีการศึกษาในระดับตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป ทำให้ทราบว่าคนในชุมชน

เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาหาความรู้และการติดตามข่าวสาร รวมทั้งการติดต่อกับเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรเมื่อมีปัญหา ประกอบกับครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนขนาดเล็กมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.31 คน มีแรงงานในการทำการเกษตรเฉลี่ย 3.15 คน ทั้งนี้สภาพปัจจุบันหนุ่มสาวในวัยทำงานส่วนใหญ่ออกไปทำงานนอกเกษตร เช่น ก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป แม้กระทั่งการแยกครอบครัวออกไปนอกพื้นที่ จึงทำให้การประกอบอาชีพภาคเกษตรลดความสำคัญลง แรงงานที่ทำการเกษตรจริงมีเพียงวัยทำงาน และวัยสูงอายุเท่านั้น

การประกอบอาชีพ : ร้อยละ 57 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก บางครัวเรือนประกอบอาชีพทำสวน รับจ้าง และค้าขายเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 19, 13 และร้อยละ 6 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามครัวเรือนเกษตรกรที่มีอาชีพรอง ส่วนใหญ่ทำการค้าขายถึงร้อยละ 28.1 ไม่ว่าจะเป็นค้าขายของชำ ค้าขายในตลาดท้องถิ่น และร้านขายอุปกรณ์การเกษตร บางครัวเรือนประกอบอาชีพรับจ้าง เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่พื้นเมือง ไก่เนื้อ ฟันเมือง ไก่เนื้อลูกผสม สุกร ทำนา ทำไร่ และทำสวน คิดเป็นร้อยละ 25.0, 21.9, 12.5, 9.4 และร้อยละ 3.1 ตามลำดับ มีเพียงบางครัวเรือนทำการเก็บของเก่าเพื่อนำไปจำหน่ายเป็นอาชีพเสริม จะเห็นได้ว่าครัวเรือนเกษตรกรนิยมทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ทั้งนี้เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำนาเดิมมาปลูกยางพาราทดแทน ประกอบกับมีราคายางพาราในตลาดที่ปรับตัวสูงขึ้นเป็นแรงจูงใจในการเพิ่มพื้นที่ปลูกยางพารา (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2553) (ศักดิ์อนันต์ และสายันท์, 2553)

การถือครองและพื้นที่ทำการเกษตร : ครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 9.82 ไร่ ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 8.21 ไร่ โดยมีการเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรเฉลี่ย 3.44 ไร่ ราคาเฉลี่ย 500 บาทต่อไร่ต่อปี เป็นพื้นที่ทำสวนยางพาราเฉลี่ย 7.58 ไร่ ทำนาเฉลี่ย 1.65 ไร่ ปลูกผักเฉลี่ย 1 ไร่ ทำไร่เฉลี่ย 0.96 ไร่ และทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 1.29 ไร่ สอดคล้องกับการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกร จำเป็นต้องมีการทำแปลงหญ้าเพื่อให้โคมีหญ้าสดกินอย่างเพียงพอ นอกจากนี้เกษตรกรบางครัวเรือนมีที่ดินให้ผู้อื่นเช่าเฉลี่ย 1.78 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นที่ดินว่างเปล่า ซึ่งไม่ได้ใช้ประโยชน์เฉลี่ย 1.2 ไร่ ประกอบกับครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 72 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดอาศัยน้ำเพื่อการอุปโภคทางการเกษตรและการบริโภคในครัวเรือน อย่างไรก็ตามในสภาพพื้นที่ทำการเกษตร ครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดต้องเผชิญกับปัญหาพื้นที่ไม่เหมาะสม ปัญหาดินเสื่อมเนื่องจากสภาพดินเดิม จำเป็นต้องอาศัยการดูแลและบำรุงดินด้วยชีวมีสเป็นระยะเวลานาน คิดเป็นร้อยละ 63 รองลงมาคือปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งไม่ว่าเป็นน้ำใต้ดินหรือน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติใกล้เคียง ร้อยละ 59 ปัญหาน้ำท่วมขังของพื้นที่ลุ่มในช่วงฤดูฝนของทุกปี ร้อยละ 44 และปัญหาพื้นที่เป็นลอนลาดไม่สม่ำเสมอยากต่อการจัดการในการปลูกพืช คิดเป็นร้อยละ 26

กิจกรรมทางการเกษตร : ครัวเรือนเกษตรกรมีกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลายทั้งการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้การปลูกพืช ประกอบด้วยสวนยางพารา ทำนา ทำไร่ ปลูกพืชผัก และทำแปลงหญ้า ส่วนการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โคเนื้อ ฟันเมือง ไก่ลูกผสม ไก่ และสุกร เป็นต้น

1) การทำสวนยางพารา เกษตรกรทำสวนยางพาราเฉลี่ย 7.58 ไร่ นิยมปลูกยางพันธุ์ RRIM 600, BP 225, BPM 24 และพันธุ์ TG ผลผลิตเฉลี่ย 220 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี นิยมใช้แรงงานกรีดในครัวเรือน การดูแลรักษาพบว่าระยะเปิดกรีดจะมีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 ในอัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ แบ่งใส่ 2 ครั้ง โดยมีการกรีดแบบครึ่งต้น 3 วัน หยุด 1 วัน ผลผลิตที่ได้จำหน่ายทั้งในรูปของน้ำยางสด และยางแผ่นดิบ ซึ่งวิธีการตลาดส่วนใหญ่เกษตรกรขายให้กับพ่อค้าในหมู่บ้าน และบางรายขายให้กับพ่อค้าต่างจังหวัด มีเพียงส่วนน้อยที่ขายให้กับโรงงานแปรรูปน้ำยางของสหกรณ์และเอกชน

2) การทำนา : เกษตรกรมีการทำนาปีเฉลี่ย 1.65 ไร่ นิยมปลูกข้าวพันธุ์เหนียว เล็บนก ชัยนาท สังข์หยด ดอกพะยอม ปทุมธานี และพันธุ์สุพรรณบุรี ผลผลิตเฉลี่ย 550 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี อาศัยน้ำฝน และแหล่งน้ำธรรมชาติเพียงอย่างเดียว โดยมีการผลิตทั้งแบบนาดำ และแบบนาหว่าน และมีการใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่ทำเพื่อการบริโภคที่เหลือนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์หรือขายให้กับโรงสีท้องถิ่น และพ่อค้าต่างถิ่น

3) การปลูกพืชผัก : เกษตรกรมีการปลูกพืชผักเฉลี่ย 1 ไร่ โดยพืชที่นิยมปลูก คือพริกขี้หนูพันธุ์ และพันธุ์เตี๋ยโก๋ ผลผลิตเฉลี่ย 350 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ราคาเฉลี่ย 50 บาท ส่งขายในตลาดท้องถิ่น มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 2,350 บาทต่อไร่ ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ทำการจำหน่ายภายในตลาดท้องถิ่น บางส่วนนำไปส่งที่จุดรวมสินค้าภายในท้องถิ่น ในสภาพปัจจุบันพ่อค้าจะเป็นผู้จองผู้ผลิตล่วงหน้า ทำหน้าที่จัดหาเมล็ดพันธุ์และทำการรับซื้อไปยังตลาดหัวอิฐ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เกษตรกรบางรายทำการปลูกพืชผักสวนครัวในสวนหลังบ้านเพียงเพื่อบริโภคในครัวเรือน เช่น กวางตุ้ง กระเจี๊ยบเขียว คื่นช่าย และมะเขือ เป็นต้น

4) การปลูกพืชไร่ : เกษตรกรมีการปลูกพืชไร่เฉลี่ย 0.96 ไร่ พืชที่นิยมปลูก ได้แก่ข้าวโพดหวาน และแตงร้าน พันธุ์ลูกผสม ปลูกเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน มักปลูกแซมในระหว่างปลูกที่ปลูกใหม่ โดยไม่ใช้สารเคมี บางรายทำการปลูกหลังฤดูเก็บเกี่ยว เกษตรกรมักปลูกช่วงเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ มีการใช้ต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และสารเคมี เป็นต้น โดยทำการจำหน่ายภายในตลาดท้องถิ่น

5) การปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ : มีการทำแปลงหญ้าเฉลี่ย 1.29 ไร่ ทั้งหมดเป็นเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งพันธุ์หญ้าที่นิยมปลูกเป็นหญ้าพันธุ์ส่งเสริมจากหน่วยงานราชการ ประกอบด้วยพันธุ์เนเปียร์ พันธุ์อาเตตัม และพันธุ์ลูซี่ เกษตรกรบางรายทำการเลี้ยงแบบปล่อยในแปลงหญ้า หรือตัดหญ้าให้กินเป็นครั้งคราว ส่วนเกษตรกรที่มี

พื้นที่แปลงหญ้าจะจะมีการจำหน่ายหญ้าในราคากระสอบละ 7 บาท โดยผู้ซื้อเป็นผู้ทำการตัดหญ้าเอง เกษตรกรที่ไม่มีการขุดบ่อในแปลงหญ้าจำเป็นต้องอาศัยน้ำฝนและแหล่งน้ำธรรมชาติเพียงอย่างเดียว ส่วนเกษตรกรที่ใช้น้ำทิ้งจากคอกสุกรได้รับปริมาณหญ้าที่มากกว่าปกติ

6) การเลี้ยงไก่ : มีจำนวนไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงพื้นเมือง และไก่คอลอน จำหน่ายเมื่อมีน้ำหนักประมาณ 1.5 กิโลกรัม จำหน่ายกิโลกรัมละ 25 - 30 บาท โดยมีต้นทุนการผลิตประมาณ 60 - 65 บาท ต่อกิโลกรัม ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนขนาดเล็กจึงใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตร เช่น ข้าวเปลือก ปลายข้าว และอาหารเหลือในครัวเรือน ทำการจำหน่ายเฉพาะส่วนที่เหลือจากการบริโภค เกษตรกรบางรายมีวัตถุประสงค์เพื่อจำหน่ายเพียงอย่างเดียว แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมนำไปจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นเอง

7) การเลี้ยงสุกร : เกษตรกรมีการเลี้ยงสุกรพันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์ลูกผสม เช่น แลนด์เรส ดุริค และพันธุ์ลาร์จไวท์ เป็นต้น จำหน่ายเมื่อมีน้ำหนักประมาณ 100 กิโลกรัม จำหน่ายในกิโลกรัมละ 35 - 38 บาท โดยมีต้นทุนการผลิตประมาณ 3,200 บาท ต่อตัว มีการเลี้ยงโดยเฉพาะพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ และสุกรขุน บางรายรับจ้างเลี้ยงของบริษัทเบทาโกร มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่มีระบบการจัดการมูลปถ่ายให้น้ำเสียไหลลงแหล่งน้ำธรรมชาติ ส่วนในการจำหน่าย ผู้เลี้ยงทั้งหมดทำการจำหน่ายสุกรให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อ

8) การเลี้ยงโคเนื้อ : เกษตรกรนิยมเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง พันธุ์ซาโรเลย์ ชินเมลทอล และพันธุ์บราห์มันท์ จำหน่ายเป็นตัวประมาณ 20,000 บาท เมื่อมีน้ำหนักประมาณ 250 กิโลกรัม โดยมีต้นทุนการผลิตประมาณ 10,000 บาท ต่อตัว มีรูปแบบการเลี้ยงทั้งในสวนยางพารา และขังคอกยืนโรง นิยมเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ส่วนโคเนื้อพันธุ์ลูกผสมมีการให้อาหารข้นและหญ้าสดควบคู่กัน และนิยมจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมของครัวเรือนเกษตรกร

รายได้รวมทั้งหมด และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน : ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้สุทธิในการทำเกษตรเฉลี่ย 106,194 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้หลักของครัวเรือน มีรายได้สุทธิจากการปลูกพืชเฉลี่ย 96,092 บาทต่อปี และรายได้จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 10,102 บาทต่อปี รองลงมาเป็นรายได้จากการทำงานนอกฟาร์ม คือ เก็บของเก่ารับจ้าง และค้าขาย มีรายได้เฉลี่ย 54,900 บาทต่อปี นอกจากนี้ยังมีรายได้ที่บุตรส่งมาให้เฉลี่ย 3,450 บาทต่อปี ทั้งนี้ครัวเรือนเกษตรกรมีหลายกิจกรรม จึงมีค่าใช้จ่ายสูงส่งผลให้มีรายได้เหลือรายจ่ายเฉลี่ย 85,582 บาทต่อปี เกษตรกรบางรายทำการกั๊ยเงินจากแหล่งเงินทุนต่างๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารพาณิชย์ กองทุนหมู่บ้าน หรือจากญาติพี่น้องเพื่อนำไปซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภคภายในครัวเรือน

การมีหนี้สิน : ร้อยละ 35 ของครัวเรือนเกษตรกร

ทั้งหมดมีภาระหนี้สิน ทั้งที่เป็นหนี้สินในระบบ และหนี้สินนอกระบบ โดยมีหนี้สินเฉลี่ย 1.83 แห่ง คิดเป็นหนี้สินเฉลี่ย 83,587.1 บาทต่อปี มากกว่าร้อยละ 51.4 ทำการกั๊ยเงินจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) ซึ่งได้ให้ผู้รับการสงเคราะห์กู้เงินเพื่อประกอบอาชีพ รายละไม่เกิน 30,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อปี ส่งใช้คืนเมื่อได้รับหรือเก็บเกี่ยวผลผลิต และธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มีวัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ทำสวนยางพารา และเป็นค่าอาหารในการเลี้ยงสัตว์ รองลงมา ร้อยละ 31.4 ทำการกั๊ยเงินจากธนาคารพาณิชย์ และกั๊ยเงินจากกองทุนหมู่บ้าน รวมถึงการกั๊ยเงินจากญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 37.1 และ ร้อยละ 14.3 ตามลำดับ โดยวัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เพื่อทำการเกษตร และประกอบธุรกิจส่วนตัว

การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม : ร้อยละ 35 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดมีการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่ร้อยละ 77.14 มีการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตรทำให้เกษตรกรสามารถซื้อปุ๋ย อาหารสัตว์ และอุปกรณ์ทางการเกษตรได้ในราคาถูก รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 62.88 ของครัวเรือนเกษตรกรที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรมีวัตถุประสงค์เพื่อการออมเงินเป็นหลัก และสามารถนำเงินมาฝากได้สะดวก

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์

ความคิดเห็นเชิงลบ : ความคิดเห็นของเกษตรกรกว่าร้อยละ 69 ของผู้ที่มีความคิดเห็นในเชิงลบส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีการใช้ทั้งสารเคมีกำจัดวัชพืช ใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อบำรุงดินและพืชเป็นปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้เนื่องจากผลผลิตที่ได้รับเป็นตัวบ่งชี้ถึงความอยู่รอดของครัวเรือน ร้อยละ 73 มีความคิดเห็นว่าการปลูกพืชอินทรีย์มีกระบวนการที่ยุ่งยาก โดยเฉพาะพื้นที่ของเพื่อนบ้านใกล้เคียงต้องไม่ใช้สารเคมีใดๆ ร้อยละ 41 มีความคิดเห็นว่าการปลูกพืชอินทรีย์จำเป็นต้องมีทั้งตลาดท้องถิ่นและตลาดภายนอกมารองรับผลผลิต ไม่ใช่จำเพาะกลุ่มผู้บริโภค ทั้งนี้การปลูกพืชภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ในอนาคตนั้น เกษตรกรมองว่าอาจมีแนวโน้มลดลง โดยร้อยละ 38 มีความคิดเห็นว่าสาเหตุมาจากเกิดภาวะยากจนมากขึ้น วิธีการใดที่ทำให้ได้ผลผลิตสูงมักจะนำมาปฏิบัติ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมา ร้อยละ 43 มีความคิดเห็นว่าไม่จำเป็นต้องทำภายใต้ระบบอินทรีย์เนื่องจากมีหลายวิธีให้เลือกปฏิบัติ อาจทำการใช้ปุ๋ยเคมีสลับกับปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งส่งผลให้ผลผลิตกลับเพิ่มมากขึ้น

ความคิดเห็นเชิงบวก : ปัจจุบันประชาชนเริ่มมองเห็นความสำคัญของความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งมีหลายพื้นที่เกิดภาวะดินเสื่อมไม่สามารถปลูกพืชผลทางการเกษตรได้ ทั้งนี้เกษตรกรกว่าร้อยละ 82 ของผู้ที่มีความคิดเห็นในเชิงบวกมีความคิดเห็นว่าการปลูกพืชแบบหลังบ้านทำให้อัตราค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลง จึงควรหาวิธีการบำรุงดินเพื่อให้ดินมีความ

อุดมสมบูรณ์มากขึ้น ส่วนเกษตรกรร้อยละ 35 ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีและปุ๋ยเคมีจำนวนมาก หากหันมาปลูกพืชอินทรีย์อาจเป็นการช่วยลดต้นทุนการผลิตและลดหนี้สินที่มีอยู่ได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 71 มีความคิดเห็นว่าแม้ไม่ได้ปลูกเพื่อการค้า แต่สามารถปลูกบริโภคในครัวเรือนได้ เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดีขึ้น และลดการความเสี่ยงกับสารพิษตกค้าง (พรพรรณ และคณะ, 2552) ทั้งนี้การปลูกพืชภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ในอนาคตถูกเกษตรกรมองว่าอาจมีแนวโน้มสูงขึ้น (สรพงศ์ และสมิคร, 2553) ร้อยละ 74 มองว่าสูงขึ้นตามกระแสนิยมบริโภค เนื่องจากประชาชนเริ่มหันมาใส่ใจเรื่องสุขภาพมากขึ้น ร้อยละ 26 มีการส่งเสริมของหน่วยงานรัฐที่เริ่มตั้งแต่ระดับท้องถิ่น เช่น การปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมัก ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มธรรมชาติ และปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นต้น

ตารางที่ 1 ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

ประเด็นคำถาม	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ (ร้อยละ)	
	ถูก	ผิด
1. เกษตรอินทรีย์เป็นเทคนิคที่ปฏิเสธการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี	65.00	35.00
2. เกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตรและฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ	78.00	22.00
3. การใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก น้ำสกัดชีวภาพเป็นแนวทางปรับสมดุลธาตุอาหารในดินสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์	69.00	31.00
4. การปลูกพืชรวม พืชหมุนเวียนเป็นแนวทางป้องกันศัตรูพืชสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์	86.00	14.00
5. ประเทศไทยอยู่ในช่วงระยะเริ่มต้นของการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ซึ่งยังไม่ใช่เทคโนโลยีที่ซับซ้อนเข้ามาในกระบวนการผลิต	61.00	39.00
6. พืชหลักในประเทศไทยที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แล้ว ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียวปทุม ข้าวโพดฝักอ่อน ถั่วเหลือง	48.00	52.00
7. ตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยยังมีผู้ผลิตจำนวนน้อยรายจึงทำให้ผู้ผลิตสามารถกำหนดตลาดได้ค่อนข้างมาก	59.00	41.00

หมายเหตุ : ค่าความยากง่าย $p = 52.04$ และ ค่าอำนาจจำแนก $r = 48.2$

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ทราบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก สอดคล้องกับความคิดเห็นกว่าร้อยละ 82 ของเกษตรกรที่มีความคิดเห็นในเชิงบวก ซึ่งพบกับปัญหาดินเสื่อม มีความคิดว่าควรหาวิธีการบำรุงดินเพื่อให้มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ประกอบกับหน่วยงานรัฐให้การสนับสนุนและให้ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์อย่างถูกต้อง ซึ่งอาจทำให้เกษตรอินทรีย์เป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยผลักดันการเพิ่มรายได้ทางการเกษตรของครัวเรือนที่มีรายได้น้อย

ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์

ทัศนคติของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 2) อาจเป็นเพราะมีความเข้าใจว่าการเจี๊ยบเขียวเป็นพืชที่ต้องการแสง ไม่เหมาะปลูกเป็นพืชแซมในสวนยางพาราที่ทำเป็นอาชีพหลัก หากไม่ได้ปลูกภายใต้ระบบ

ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะมีความรู้ความเข้าใจว่าการปลูกพืชรวมพืชหมุนเวียน สามารถปลูกเพื่อเป็นแนวทางป้องกันศัตรูพืชสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์ได้ ร้อยละ 86 (ตารางที่ 1) รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจว่าการทำเกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตรและฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ ร้อยละ 78 นอกจากนี้เกษตรกรมากกว่าร้อยละ 60 มีความรู้ความเข้าใจว่าการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก น้ำสกัดชีวภาพเป็นแนวทางปรับสมดุลธาตุอาหารในดิน และปฏิเสธการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี ซึ่งเป็นเทคนิคการปฏิบัติภายใต้เกษตรอินทรีย์ โดยมองว่าประเทศไทยอยู่ในช่วงระยะเริ่มต้นของการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ซึ่งในกระบวนการผลิตยังมีการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน (สรพงศ์, 2553)

เกษตรอินทรีย์ หรือปลูกในสภาพดินเลวกก็สามารถให้ผลผลิตสูงได้ เช่นเดียวกับการจำหน่าย กลับถูกมองว่าการเก็บเกี่ยวยุ่งยาก จึงจำหน่ายได้ราคาสูงกับลูกค้าเฉพาะกลุ่ม นอกจากนี้อาจไม่ช่วยรักษาความสมบูรณ์ของดิน และลดแมลงศัตรูพืช ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ของการผลิตพืชอินทรีย์ที่ห้ามไม่ให้มีการใช้สารเคมี (วิฑูรณ, 2544; วิฑูรณ และเจษฎา, 2546)

การตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการตัดสินใจในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก (ตารางที่ 3) ทั้งนี้หากได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยเฉพาะเรื่องตลาดรองรับผลผลิต และการประกันราคาผลผลิต อาจส่งผลให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นในการผลิตมากขึ้น นอกจากนี้ความเหมาะสมของพื้นที่

พันธุ์ ความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการปลูกพืชอินทรีย์ของเกษตรกร จึงมีส่วนช่วยในการตัดสินใจปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ ให้เป็นอีกทาง

เลือกหนึ่งเพื่อเสริมรายได้ และลดความเสี่ยงจากการปลูกพืชชนิดอื่นของครัวเรือนเกษตรกรได้ (นงลักษณ์ และ มังกร, 2546)

ตารางที่ 2 ทศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์

ประเด็นคำถาม	ระดับทัศนคติของเกษตรกร (n = 100)					SD	เกณฑ์
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เห็นด้วย	$\bar{X}$		
1. การให้ผลผลิตของกระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์ในระยะแรกต่ำมาก	14.00	51.00	29.00	6.00	2.73 ^{7*}	0.78	ปานกลาง
2. กระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์ปลูกง่าย	9.00	62.00	29.00	-	2.80 ^{6*}	0.59	ปานกลาง
3. กระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์ไม่ต้องใช้สารเคมี	29.00	55.00	16.00	-	3.14 ^{1*}	0.67	ปานกลาง
4. กระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์เป็นพืชที่มีขั้นตอนการเก็บเกี่ยวยุ่งยาก	22.00	6.00	15.00	-	3.03 ^{2*}	0.61	ปานกลาง
5. กระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์สามารถปลูกร่วมกับพืชยืนต้นอื่นๆได้	12.00	32.00	50.00	6.00	2.45 ^{8*}	0.74	น้อย
6. สามารถให้ผลผลิตได้ในดินที่ไม่มีความอุดมสมบูรณ์	28.00	46.00	26.00	-	3.02 ^{3*}	0.74	ปานกลาง
7. การปลูกกระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์ช่วยรักษาความสมบูรณ์ของดิน	34.00	17.00	49.00	-	2.85 ^{4*}	0.90	ปานกลาง
8. การปลูกกระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์สามารถลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและแมลงศัตรูพืชได้	22.00	44.00	34.00	-	2.83 ^{5*}	0.73	ปานกลาง

หมายเหตุ ระดับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์

1. ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.26-4.00 หมายถึง เห็นด้วยมากกับข้อความนั้น
2. ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.25 หมายถึง เห็นด้วยปานกลางกับข้อความนั้น
3. ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.76-2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยกับข้อความนั้น
4. ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.75 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

* ตัวเลขยก หมายถึง การจัดลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

ตารางที่ 3 การตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์

ประเด็น	ระดับการตัดสินใจของเกษตรกร (n = 100)					SD	เกณฑ์
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เห็นด้วย	$\bar{X}$		
1. หากมีสภาพพื้นที่ดีและเหมาะสม ท่านจะทำการปลูกกระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์	31.00	49.00	20.00	-	3.10 ^{6*}	0.72	ปานกลาง
2. การมีประสบการณ์ในการปลูกพืชอินทรีย์มีผลต่อการปลูกกระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์	16.00	67.00	17.00	-	2.99 ^{8*}	0.58	ปานกลาง
3. หากมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างดี ท่านจะทำการปลูกกระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์	29.00	62.00	9.00	-	3.20 ^{4*}	0.59	ปานกลาง
4. ราคาของกระเจี๊ยบเขียวมีผลต่อการตัดสินใจในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์	39.00	58.00	3.00	-	3.39 ^{3*}	0.55	มาก
5. หากมีโอกาสจะลองพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์กระเจี๊ยบเขียวในระบบเกษตรอินทรีย์	5.00	45.00	48.00	2.00	2.53 ^{7*}	0.63	ปานกลาง
6. ศักยภาพของพันธุ์ในด้านผลผลิตมีผลต่อการตัดสินใจในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์	18.00	71.00	11.00	-	3.13 ^{5*}	0.58	ปานกลาง
7. หากมีตลาดรองรับจะทำการปลูกกระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์	61.00	32.00	7.00	-	3.45 ^{2*}	0.63	มาก
8. หากหน่วยงานรัฐมีการประกันราคาพืชผักอินทรีย์ ท่านจะทำการปรับเปลี่ยนมาปลูกกระเจี๊ยบเขียวอินทรีย์	72.00	26.00	2.00	-	3.70 ^{1*}	0.50	มาก

หมายเหตุ ระดับทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์

1. ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.26-4.00 หมายถึง เห็นด้วยมากกับข้อความนั้น
2. ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.25 หมายถึง เห็นด้วยปานกลางกับข้อความนั้น
3. ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.76-2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยกับข้อความนั้น
4. ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.75 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

* ตัวเลขยก หมายถึง การจัดลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

สังเคราะห์ความเป็นไปได้ในการตัดสินใจปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์เพื่อเป็นอาชีพเสริม

จากรายการพาราที่สร้างขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้เกษตรกรมีการเพิ่มพื้นที่ปลูกยางใหม่จำนวนมาก ทั้งนี้ในระยะยางอายุ 1-3 ปี (ยางเล็ก) สามารถปลูกพืชแซมได้หลายชนิดและกระเจี๊ยบเขียวจึงเป็นพืชชนิดหนึ่งที่เกษตรกรตัดสินใจปลูก เพื่อให้มีรายได้เสริมในระหว่างที่ยางยังไม่ให้ผลผลิต ประกอบกับบางพื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่นาร้าง พื้นที่ว่างเปล่าไม่ได้ใช้ประโยชน์ เหมาะแก่การทดลองปลูกกระเจี๊ยบเขียว แต่ถึงอย่างไรก็ตามการตัดสินใจปลูกกระเจี๊ยบเขียวขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และเงื่อนไขด้านความคิดเห็นของเกษตรกร ดังนี้

เงื่อนไขทางกายภาพ : คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นดั้งเดิม อีกทั้งมีการขายที่ดินเพิ่มขึ้น เนื่องจากสภาพดินเสื่อมโทรม พื้นที่ทำเกษตรมีน้ำท่วมขัง หากได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ พื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมขัง อาจดำเนินการยกครองขึ้น ส่วนแมลงศัตรูพืชและโรคมีผลกระทบต่อผลผลิตน้อยมาก บางรายปลูกแซมระหว่างร่องยางเล็ก ซึ่งใช้พื้นที่ไม่มาก นอกจากนี้ด้านการจำหน่ายกระเจี๊ยบเขียวได้รับความสนใจไม่น้อยจากตลาดท้องถิ่น สามารถจำหน่ายได้ในกิโลกรัมละ 50-60 บาท เป็นการบ่งชี้ถึงแนวโน้มในการพัฒนาการปลูกกระเจี๊ยบเขียว

อีกทั้งเป็นเงื่อนไขในการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์และสามารถพัฒนาการปลูกกระเจี๊ยบเขียวให้เป็นพืชเศรษฐกิจของท้องถิ่นได้

เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม : เกษตรกรมีสภาวะการเป็นหนี้สิน มักทำการกู้ยืมเงินทั้งกองทุนในระบบและนอกระบบเพื่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ประกอบกับเกษตรกรในท้องถิ่นนิยมปลูกยางพาราเป็นอาชีพหลัก จึงทำให้ความนิยมในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวเป็นเพียงการปลูกพืชผักสวนครัวหลังบ้าน มักทำการปลูกปะปนกับพืชผักสวนครัวชนิดอื่น เช่น พริก มะเขือ โหระพา และผักบุ้ง เป็นต้น ทั้งนี้สาเหตุหลักที่เกษตรกรทั้งหมดทำการปลูกกระเจี๊ยบเขียวคือ หาราบถึงโภชนะของกระเจี๊ยบเขียว และหาราบถึงสรรพคุณในการรักษาโรค บางครัวเรือนปลูกเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน บางครัวเรือนปลูกเพื่อจำหน่าย ถึงแม้จะมีการปลูกจำนวนน้อย แต่เนื่องจากกระแสการบริโภคนิยมพืชผัก นอกจากนี้ยังมีความคิดว่า หากมองถึงสภาพพื้นที่ ซึ่งในบางพื้นที่ของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นที่ว่างเปล่าไม่ได้ใช้ประโยชน์ บางพื้นที่สภาพดินเสื่อม อาจทำการปรับปรุงดินยกครอง เนื่องจากกระเจี๊ยบเขียวสามารถปลูกได้ดีในดินเกือบทุกประเภท และเพื่อทดลองปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้

ใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ ควรจัดตั้งกลุ่มผู้ที่สนใจในการปลูกกระเจี๊ยบเขียว หรือทำการชักชวนผู้ที่สนใจในการผลิตเพื่อการบริโภค หรือเพื่อการจำหน่าย โดยมีหน่วยงานรัฐมหาวิทยาลัย เข้ามาให้ความรู้และส่งเสริมเพื่อพัฒนาเป็นพืชผักเศรษฐกิจทางเลือกของท้องถิ่นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม อันจะนำมาซึ่งทางเลือกในการตัดสินใจปลูกพืชผักภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์สู่การพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนขนาดเล็ก ประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ปัจจุบันชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาหาความรู้และการติดตามข่าวสารทางด้านการเกษตร อย่างไรก็ตามสภาพพื้นที่ทำให้บางครัวเรือนต้องเผชิญกับปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง น้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝนและพื้นที่เป็นลอนลาดไม่สม่ำเสมออยากต่อการจัดการในการปลูกพืช ส่งผลให้เกษตรกรบางรายต้องทำการกู้ยืมเงินเพื่อนำไปใช้จ่ายในครัวเรือน ทำการเกษตรและประกอบธุรกิจส่วนตัว จากข้อมูลด้านความคิดเห็นทำให้ทราบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์และการตัดสินใจในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก อย่างไรก็ตามทัศนคติต่อการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งทัศนคติสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป หากได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการปลูกในท้องถิ่นอย่างแพร่หลาย ประกอบกับสภาพพื้นที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมที่จะปลูกกระเจี๊ยบเขียวได้ อีกทั้งช่วยลดการใช้สารฆ่าแมลง เนื่องจากเป็นพืชที่ทนต่อโรคและแมลงได้ดี รวมถึงราคาที่เกษตรกรจำหน่ายได้ในตลาดท้องถิ่นเป็นเงื่อนไขทางกายภาพที่ทำให้เกิดความเป็นไปได้ในการตัดสินใจปลูก นอกจากนี้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมในการกล่าวขานถึงโภชนะสรรพคุณทางการรักษาโรคและกระแสบริโภคนิยมเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้คนในท้องถิ่นมีทัศนคติต่อการปลูกและการบริโภคกระเจี๊ยบเขียวดีขึ้น รวมไปถึงเงื่อนไขทางความคิดที่ว่าชุมชนสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาทดลองปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ได้ จึงสามารถสรุปได้ว่า พื้นที่ศึกษามีลักษณะที่เอื้อต่อความเป็นไปได้ในการปลูกกระเจี๊ยบเขียวภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์เพื่อเป็นอาชีพเสริม อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้เสนอแนะเกี่ยวกับการขับเคลื่อนให้เกิดการตัดสินใจดังนี้

1. หน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสื่อกลางในการพัฒนาระบบการปลูกกระเจี๊ยบได้ดีที่สุด มีการจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกระเจี๊ยบเขียว ซึ่งสามารถปลูกเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนได้อีกทางหนึ่ง

2. โรงเรียนควรมีการปลูกฝังให้เด็กเรียนรู้ และรู้จักบริโภค รวมทั้งปลูกฝังทัศนคติในการบริโภคกระเจี๊ยบเขียว ซึ่งมีเมือกเป็นลักษณะเฉพาะ

3. ส่งเสริมการแปรรูปกระเจี๊ยบเขียวในรูปแบบต่างๆ เช่น กระเจี๊ยบเขียวอบกรอบ กระเจี๊ยบเขียวผงหรือแปรรูปเป็นขนม เป็นต้น โดยมีหน่วยงานรัฐเข้ามาทำตลาดสินค้า

4. ให้เกษตรกรเริ่มต้นจากการปลูกกระเจี๊ยบเขียวเป็นพืชหลังบ้านก่อน เพื่อให้ทราบว่ากระเจี๊ยบเขียวสามารถทนต่อโรค แมลงได้ดี ให้ผลผลิตสูง สามารถใช้บริโภคในครัวเรือนได้ ปลูกง่าย ใช้พื้นที่น้อย และใช้เมล็ดทำเป็นเมล็ดพันธุ์ต่อไปได้

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณหน่วยวิจัยพืชเขตร้อนในภาคใต้ คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2537). เอกสารวิชาการเรื่องกระเจี๊ยบเขียว. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2548). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพฯ: วิ.อินเตอร์ปริ้นท์ จำกัด.

นงคลักษณ์ เหลืองวิลัย และ มังกร ฉัตรดำรงธรรม. (2546). การปลูกกระเจี๊ยบเขียวเพื่อการส่งออก : ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน. วารสารเพื่อการพัฒนาชนบท, 3, 16-27.

บรรณาธิการ. (2543). รายงานพิเศษกระเจี๊ยบเขียวส่งออก. ผู้ส่งออก, 14, 33-37.

ปวธ เดชาธีระวงศ์. (2546). พฤติกรรมการบริโภคผักของผู้บริโภคในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พรพรรณ สุทธิแยม, เพียว พรหมพันธุ์ใจ, วิมลรัตน์ คำขำ และ สิริ สุวรรณเขตนินคม. (2552). การผลิตพริกขี้หนูผลใหญ่อินทรีย์: การใช้ปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยหมัก. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร, 40, 279-282.

วิฑูรณ ปัญญากุล และ เจษณี สุขจิตต์กาล. (2546). การตลาดเกษตรอินทรีย์ไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.

วิฑูรณ ปัญญากุล. (2544). เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย. วารสารเกษตรธรรมชาติ, 10, 38-41.

ศักดิ์อนันต์ แซ่ลิ่ม และ สายัญ สดุดี. (2553). การตอบสนองทางสรีรวิทยาของยางพาราภายใต้ระบบกริดแบบ DCA และระบบกริดแบบรอยเดี่ยวในจังหวัดสงขลา. วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ, 13, 65-75.

สรพงศ์ เบญจศรี และสมักร แก้วสุกแสง. (2553). เกษตรอินทรีย์และมาตรฐานการส่งออกของประเทศไทย. วารสารแก่นเกษตร, 38, 179-186.

สรพงศ์ เบญจศรี. (2553). เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ, 13, 78-88.

สำนักงานเกษตรอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. (2550). รายงานครัวเรือนประจำปี พ.ศ. 2550.

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2552). ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: เกษตรอินทรีย์ เล่ม 1 : การผลิต แปรรูป แสดงฉลาก และจำหน่ายผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนพิเศษ 187 ง วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2552.

สุกัญญา พัวพันธุ์. (2549). หน่อไม้ฝรั่ง กระเจี๊ยบเขียว พืชผักยอดนิยมแดนปลาดิบ ตลาดส่งออกสดใส. วารสารส่งเสริมการเกษตร, 38, 22-24.

สุขสันต์ สุทธิผลไพบูลย์. (2538). สถานการณ์การผลิตและการตลาดกระเจี๊ยบเขียว. เกษตรก้าวหน้า, 10, 33-42.

สุขสันต์ สุทธิผลไพบูลย์. (2543). กระเจี๊ยบเขียวส่งออก. วารสารผู้ส่งออก, 14, 33-37.

อำนวย อรรถลักรอง และ พิศวาท บัวรา. (2550). การทดสอบพันธุ์กระเจี๊ยบเขียวที่ต้านทานต่อโรคเส้นใบเหลืองในแปลงเกษตรกร. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการเกษตร.

Desai, B.B., Kotecha, P. M. & Salunkhe, D. K. (1997). Seed Handbook. New York: Marcel Dekker Incorporated.

George, R. A. T. (1999). Vegetable Seed Production. New York: CABI Publishing.

International Federation Organic Movement, IFOAM.
2009. Bonn: Die Deutsche Bibliothek.

Moekchantuk, T. & Kumar, P. (2004). Export okra production in Thailand. Inter-country Programme for Vegetable IPM in South & SE Asia Phase II Food & Agriculture Organization of the United Nations.

Tindall, H.D. (1983). Vegetables in the Tropics. Hong Kong: Macmillan Education Limited.

Udengwu, O.S. (2009). Study on heterosis in *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench and *A. callei* (A. Chev) stevels cultivars during shorter day photoperiods in south eastern Nigeria. Pakistan journal of biological sciences, 12, 1388–1398.